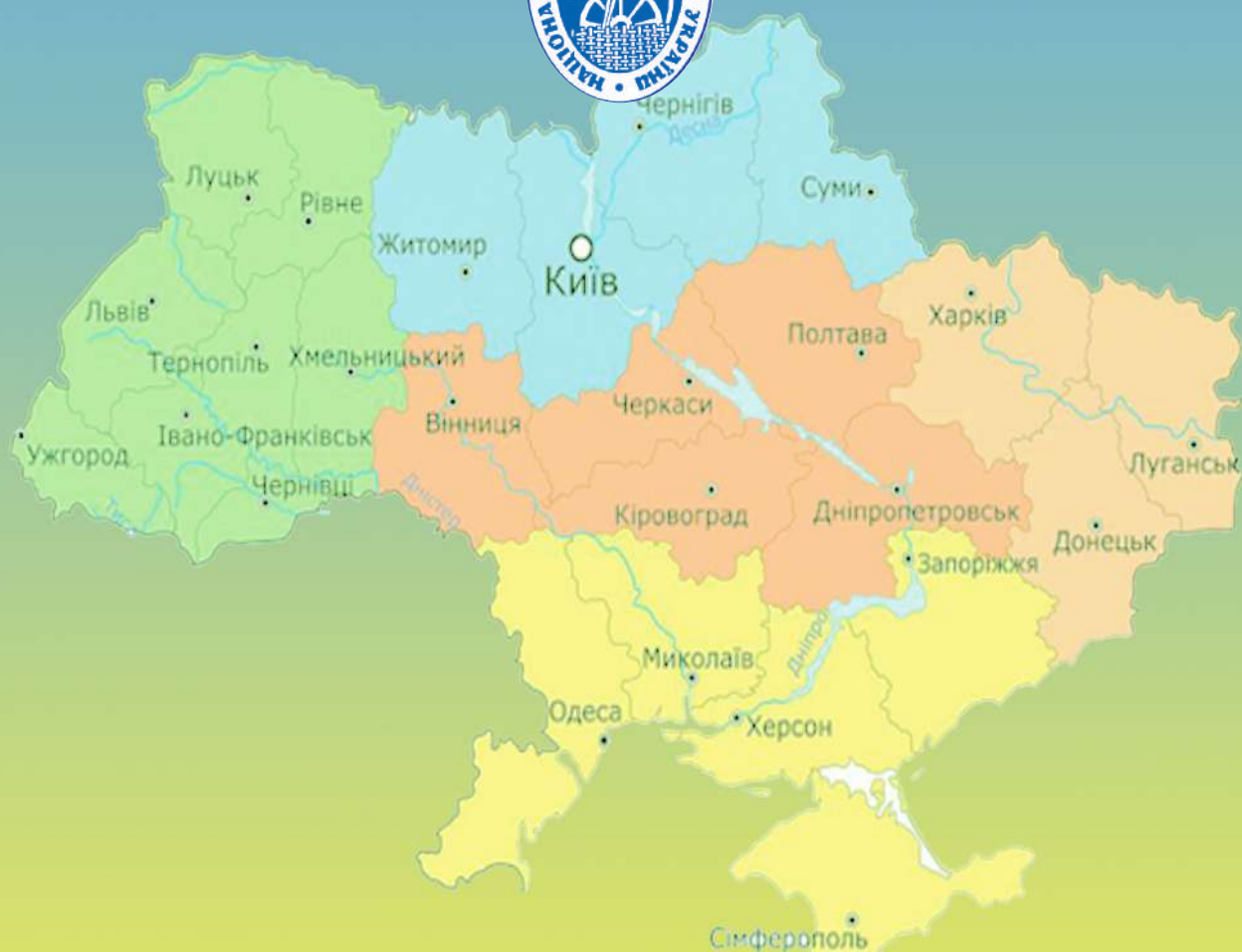




**УКРАЇНСЬКЕ КРАЄЗНАВСТВО
У ВИКЛИКАХ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ:
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ТА СУСПІЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ**

Міністерство культури та стратегічних комунікацій України
Міжвідомча Координаційна Рада
з питань краєзнавства при Президії НАН України
Національна спілка краєзнавців України
Інститут історії України НАН України
Регіональні організації НСКУ



УКРАЇНСЬКЕ КРАЄЗНАВСТВО У ВИКЛИКАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ТА СУСПІЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Збірник матеріалів

*XVI Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції
«Українське краєзнавство у викликах російсько-української війни:*

науково-дослідний та суспільний потенціал»,

присвячений 75-річчю від дня народження

голови Національної спілки краєзнавців України,

члена-кореспондента НАН України,

доктора історичних наук, професора

Олександра Ресента

м. Київ, 10 травня 2024 р.

Київ – 2024

УДК 908(477):355 (470+477)

*Рекомендовано до друку
Президією Національної спілки краєзнавців України,
протокол № 4 від 12 липня 2024 року*

За загальною редакцією Реєнта О. П., члена-кореспондента Національної академії наук України, доктора історичних наук, професора, заступника директора Інституту історії України НАН України, голови Національної спілки краєзнавців України.

Упорядники:

Олександр Лисенко, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор;

Руслана Маньковська, доктор історичних наук, професор, заступник голови НСКУ;

Дмитрій Ніколайчук, кандидат історичних наук, прес-секретар НСКУ;
Світлана Архипова, відповідальний секретар НСКУ.

«Українське краєзнавство у викликах російсько-української війни: науково-дослідний та суспільний потенціал». Збірник матеріалів XVI Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, м. Київ, 10 травня 2024 р. / За заг. ред. О. Реєнта, упор. О. Лисенко, Р. Маньковська, Д. Ніколайчук, С. Архипова. Київ: Інститут історії України НАН України, 2024. 548 с.

У збірнику матеріалів XVI Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції «Українське краєзнавство у викликах російсько-української війни: науково-дослідний та суспільний потенціал», присвяченій 75-річчю від дня народження голови НСКУ, члена-кореспондента НАН України, доктора історичних наук, професора Олександра Реєнта, висвітлюються актуальні питання розвитку українського краєзнавства в умовах воєнного стану, досліджуються проблеми збереження культурної спадщини, акцентується увага на ролі сучасного краєзнавства в соціокультурному просторі України.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, учителів, краєзнавців, дослідників краю, а також на тих, хто цікавиться краєзнавчою тематикою та питаннями локальної історії.

ISBN 978-617-7399-80-2

© Інститут історії
НАН України, 2024

© Національна спілка
краєзнавців України, 2024

Зміст

Інформаційне повідомлення	9
Вітання та відзнаки Олександра Реєнта з 75-річчям від Дня народження ...	11
<i>Валерій Смолій</i>	
Слово про ювіляра	33
Олександр Реєнт – український історик, краєзнавець, громадський діяч, організатор науки та краєзнавчого руху	
<i>Олександр Удод, Олександр Лисенко</i>	
Олександр реєнт: історіографічний портрет вченого і громадського діяча. До 75-річчя з дня народження	37
<i>Сергій Гальчак</i>	
Подвижник української історичної науки, лідер вітчизняного краєзнавства ..	46
<i>Руслана Маньковська</i>	
Внесок Олександра Реєнта в розвиток українського краєзнавства: науково-організаційні аспекти	52
<i>Олександр Завальнюк</i>	
Олександр Реєнт: багатогранна наукова та громадська співпраця з істориками та краєзнавцями Кам'янця-Подільського в ХХІ ст.	59
<i>Микола Москалюк</i>	
До 75-річчя члена-кореспондента НАН України О.П. Реєнта	65
<i>Олександр Гончаров</i>	
Участь голови Національної спілки краєзнавців України О.П. Реєнта в діяльності Київської міської організації НСКУ	69
<i>Григорій Гончарук</i>	
Олександр Реєнт й історичний факультет Одеського національного університету імені І.І. Мечникова: кафедральний вимір співпраці	74
<i>Руслан Зелінський</i>	
Олександр Реєнт – дослідник історії Літинщини	79
Вітчизняне краєзнавство в умовах війни РФ проти України: нові виклики і завдання, збереження історико-культурної спадщини	
<i>Олександр Реєнт</i>	
Українське краєзнавство в сучасних викликах: основні завдання і перспективи	87
<i>Олександр Лисенко</i>	
Завдання краєзнавчого руху в руслі російсько-української війни	91

Микола Литвин

Два століття – одна війна: історико-краєзнавчі виклики Великої столітньої війни України за незалежність 96

Павло Скавронський

Діяльність Житомирської обласної організації НСКУ у період російсько-української війни (2023 р.) 99

Володимир Студінський

Краєзнавчий рух на Малинщині у період воєнного десятиліття: 2014–2024 рр. . 110

Валерій Романько

Хочемо і будемо жити на землі, даній Богом: діяльність краєзнавців Донецьчини у період сучасної російсько-української війни 116

Тетяна Лисак

Діяльність краєзнавців Слов'янщини під час широкомасштабного вторгнення 2022–2024 років 121

Віталій Курило

Діяльність Луганської обласної організації Національної спілки краєзнавців України в умовах повномасштабної російської агресії (2022–2024): попередні досягнення та нові дослідницькі перспективи 124

Валентин Лазуренко

Краєзнавство Черкащини в умовах війни РФ проти України: нові виклики і завдання (із досвіду збереження і популяризації історико-культурної спадщини) 128

Олександр Шамрай

Роль і місце краєзнавства в умовах російсько-української війни (на прикладі Черкаської області) 135

Олександр Комарніцький

Вчені-краєзнавці історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка в умовах війни РФ проти України . . . 140

Надія Левицька, Людмила Приблуда

Руйнація історико-культурних пам'яток як частина російської політики зі знищення ідентичності українців 147

Анна Довженко

Інноваційні технології та їх роль у вивченні та збереженні культурної спадщини 153

Наталія Сиволап, Антоніна Скирда

Про підготовку матеріалів Полтавського тому «Звід пам'яток історії та культури України» 155

Наталія Ковпаненко

Архітектурно-мистецька спадщина України в умовах російсько-української війни 163

Тетяна Катаргіна

Пам'ятки Чорнобильської зони відчуження: дослідження та систематизація . . 169

Тарас Нагайко

З досвіду роботи відділу історичного краєзнавства Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» (2018–2023) 173

Марія Криштона

Музейницька діяльність в умовах російсько-української війни: доля творів живопису XIX – початку XX ст. 181

Леся Іванченко

Краєзнавчо-просвітницька діяльність у північно-східному прикордонні України 184

Віктор Прокопчук, Андрій Гриценко

Шкільна пам'яткознавча і пам'яткоохоронна робота в умовах війни Росії проти України 195

Володимир Романцов, Наталія Романцова

Доля загальноосвітніх навчальних закладів Маріуполя в умовах повномасштабної російсько-української війни 201

Сучасне краєзнавство: роль в українському культурному просторі та специфіка діяльності в часи російсько-української війни

Олександр Коляструк, Ольга Коляструк

Меморіалізація героїв російсько-української війни на Вінниччині 209

Олександр Дем'янюк, Анатолій Шваб

Волинські втрати під час операції об'єднаних сил на сході України в 2019 році .. 215

Богдан Зек

Волинські герої російсько-української війни. Узагальнений портрет за матеріалами нагороджень 2014–2021 рр. 221

Микола Бривко

Савур-могила як символ української боротьби та героїзму крізь призму воєнних подій 229

Михайло Тимошик

Історія Тернопільщини XX–XXI ст. у контексті військових, парамілітарних та пам'ятних відзнак 234

Галина Денисенко

Процес декомунізації у публічному просторі України 240

Іванна Почтар

Русифікація в часи комуністичного тоталітарного режиму у Вінниці та її вплив на менталітет мешканців Вінниці 248

Світлана Зубрицька

Краєзнавчі розвідки в умовах війни: село Трисвятська Слобода на Чернігівщині під час повномасштабного вторгнення РФ 251

Валентина Соловар

Із історії Слов'янського фахового коледжу індустрії та фармації: на ниві борні за національні цінності 257

<i>Зінаїда Священко</i>	
Усна історія як метод краєзнавчого дослідження: сучасні виклики	262
<i>Олександр Коваленко, Тамара Дорохіна</i>	
Усноісторичні дослідження повсякденних практик мешканців Чернігівщини в умовах російсько-української війни	266
<i>Максим Панов</i>	
Мешканці Київщини під російською окупацією (за матеріалами усноісто- ричного дослідження)	275
<i>Лариса Рева</i>	
Порушення біблійських канонів як чинник російської агресії	281
Дослідницькі практики в краєзнавстві: актуальні питання воєнного часу	
<i>Олександр Андрощук</i>	
Мікроісторія, локальна історія, світова історія: горизонти взаємодії	291
<i>Олексій Василюк, Олексій Марущак</i>	
Про можливості застосування інструментів громадянської науки у сучас- ному краєзнавстві	302
<i>Ігор Робак, Ганна Демочко</i>	
Методологічний потенціал медичного краєзнавства у міждисциплінарних студіях	307
<i>Володимир Лазаренко</i>	
Сергій Гальчак – відомий діяч сучасного краєзнавчого руху	310
<i>Богдан Андрусишин</i>	
Людська гідність як запорука свободи: до 100-річчя від дня народження Івана Хомича Ганжі	314
<i>Валерій Романько, Олексій Романько</i>	
Валентин Замковий – почесний краєзнавець України з Бахмута	326
<i>Володимир Зозуля</i>	
Журнал «Краєзнавство» та його роль у розвитку краєзнавчого руху в Україні . .	332
<i>Василь Мельниченко</i>	
Позацензурні видання («Самвидав») Черкащини (кінець 1980-х – початок 1990-х рр.)	337
<i>Владлен Мараєв</i>	
Популяризація історичних знань в Україні в умовах війни каналом «Історія Без Міфів»	343
<i>Олена Колибенко</i>	
Дослідницький проєкт «Газета «Вісник Переяславщини» як джерело вивчення новітнього етапу сучасної російсько-української війни»	345
<i>Ірина Крюченко</i>	
Відлуння століть: фольклорна музична спадщина Донеччини в умовах сучасної російсько-української війни	349
<i>Валерій Сиротенко</i>	
Слово – це могутня зброя (Воєнно-патріотична лірика поетів Донеччини) . .	358

<i>Кирило Оленюк</i>	
Використання інформаційних технологій у краєзнавстві	362
<i>Валерія Григоришена</i>	
Туристичне краєзнавство України	365
<i>Любомир Хахула</i>	
Краєзнавчий потенціал музейного руху міжвоєнної Галичини	368
<i>Олександр Бонь</i>	
Стеження та агентурна робота каральних органів у середовищі літературно-мистецької інтелігенції у 1920 роках	373
<i>Ігор Піддубний</i>	
Формування фонду наукової бібліотеки Чернівецького університету літературою політичного спрямування у 20–30-х роках ХХ ст.	380
<i>Олег Бажан</i>	
Побут будівельників Каховської ГЕС за матеріалами перлюстрації радянськими спецслужбами приватної кореспонденції початку 1950-х рр.	387
<i>Леонід Шпильовий</i>	
Сторінки історії Донецького хіміко-металургійного заводу та селища Донське Волноваського району	393
<i>Світлана Архипова</i>	
З історії становлення Дарницького району м. Києва	401
<i>Олександр Руснак, Тадей Яценюк</i>	
Чернівецький аеропорт у міжвоєнний період: заснування і початок роботи	405
<i>Богдан Кулинич</i>	
Висвітлення історії спорту Черкащини у краєзнавчій літературі	408
Краєзнавство в міждисциплінарному науковому полі: інноваційні підходи	
<i>Лариса Моїсєєнко, Сергій Луковенко</i>	
До питання заселення Сходу України у кінці ХVІІІ – початку ХІХ ст.	415
<i>Андрій Шевчук</i>	
Трансформації судових інституцій Правобережної України наприкінці ХVІІІ – початку ХІХ ст.	421
<i>Ірина Петренко</i>	
Роль Золотоніського повітового земства Полтавської губернії у розвитку церковнопарафіяльних шкіл у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.	427
<i>Владислав Мазур</i>	
Міські емеритальні каси в українських губерніях Російської імперії	434
<i>Ольга Коваль</i>	
Роль єврейських осередків у формуванні краєзнавчих студій Поділля кінця ХІХ – початку ХХ століття	436
<i>Оксана Силка, Лариса Синявська</i>	
Статутні об'єднання Золотоніського повіту Полтавської губернії: інституційна можливість для реалізації інтересів громадян на початку ХХ ст.	442

Дмитрій Ніколайчук

Протипожежна діяльність Одеської комісії інспекторів акціонерних страхових товариств 446

Сергій Гайдук

Заселення земель Ольгинської селищної територіальної громади у XIX столітті 448

Віктор Адамський

Бій за Кам'янець-Подільський у лютому 1918 року: нові джерела про знакову подію 454

Володимир Щербатюк

Антибільшовицький селянський повстанський рух у Південній Київщині 1920 року 458

Любов Сердунич

УПА на Старосинявщині 465

Станіслав Аржєвітін

Доля патріотів Карпатської України в 5-річній угорській окупації і 50-річних радянських жорнах 469

Іванна Гуржій, Олександр Гуржій

Тарас Шевченко і Переяслав: 3 любов'ю та сумом 472

Тетяна Мінаєва, Андрій Мінаєв

Культурно-просвітницька робота буковинських діячів Степана та Романа Смаль-Стоцьких у таборах для полонених українців у роки Першої світової війни 478

Михайло Чучко

Суспільна та гуманітарна діяльність буковинсько-далматинського митрополита Володимира (Репти) в роки Першої світової війни 485

Ігор Довжук

Гірничий інженер Іліодор Фелькнер: деякі аспекти життя та діяльності ... 492

Анатолій Лисий

Забутий марксист із подільського містечка 497

Петро Гайворонський

Покровськ у біографії правозахисника Данила Шумука 500

Роман Генєга

У жорстких обіймах сталінської Мельпомени. Переїзд та становлення драматичного театру ім. М. Заньковецької у Львові (1944–1953 рр.) 504

Святослав Юсов

Аварія на Ленінградській АЕС (1975) v/s фільм «Комісія з розслідування» (1979): реалії та їх віддзеркалення в художньому творі 519

Фотоматеріали з конференції 525

Відомості про авторів 542